

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему ПЕРЕКЛАД ПІСЕНЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ
ТА РОСІЙСЬКОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ХУДОЖНЬОГО ФІЛЬМУ “THE
GREATEST SHOWMAN”)**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0350-1ап
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша - англійська
освітньо-професійної програми
Переклад (англійський)
Батажок Руслана Ігорівна

Керівник к.ф.н., доц. Юнацька А. Б.

Рецензент к.ф.н., проф. Клименко О. Л.

Запоріжжя – 2021

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет іноземної філології

Кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови

Освітній рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно)
перша –англійська

освітньо-професійна програма Переклад (англійський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри теорії
та практики перекладу
з англійської мови

«_____» _____ 2021 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
БАТАЖОК РУСЛАНІ ІГОРІВНІ

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Переклад пісень з англійської мови українською та російською (на матеріалі художнього фільму “the Greatest Showman”)»

Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Юнацька Анна Борисівна, к.ф.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом ЗНУ від «13» квітня 2021 року № 590-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту)
22.11.2021 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту)

Теоритичні засади дослідження аудіовізуального тексту, особливості художнього перекладу та способі його перекладу та перекладацькі трансформації у піснях художнього фільму “The Greatest Showman”.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): виявити специфіку перекладу кінопродукції, проаналізувати види кіно перекладу та їх специфіку, розкрити основні проблеми художнього перекладу, виявити та проаналізувати перекладацькі стратегії при перекладі пісенних текстів.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Піпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Юнацька А. Б., к.ф.н., доц.	07.05.2021	07.05.2021
Розділ 1	Юнацька А. Б., к.ф.н., доц.	03.06.2021	03.06.2021
Розділ 2	Юнацька А. Б., к.ф.н., доц.	15.07.2021	15.07.2021
Висновки	Юнацька А. Б., к.ф.н., доц.	27.09.2021	27.09.2021

6. Дата видачі завдання 22.04.2021

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз; укладання бібліографії	квітень 2021	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2021	виконано
3.	Написання вступу	червень 2021	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	серпень 2021	виконано
5.	Написання практичного розділу	вересень 2021	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2021	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2021	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2021	виконано
9.	Захист	грудень 2021	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

_____ (підпис)

Батажок Р. І.

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Юнацька А. Б.

(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

_____ (підпис)

В. В. Погонець

(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 52 стор., 54 джерела.

Об’єктом дослідження: оригінал і переклади російською та українською мовами пісень художнього фільму “The Greatest Showman”.

Мета роботи: виявлення лінгвальних особливостей перекладу пісень та перекладацьких прийомів на матеріалі художнього фільму “The Greatest Showman” з англійської мови на українську та російську мови.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення теорії кіноперекладу, його типи та визначення (Конкульовский В. В., Горшкова В. Є., Малик В. М., Белько Є. В., Сінтас Дж., Кронін М., Ореро П та інші) теоретичні засади художнього перекладу (Некряч Т. Є., Чала Ю. П, Шепель Ю. О., Франціс Р. та інші).

Отримані результати: в процесі дослідження були розглянуті особливості перекладу пісенних текстів та проаналізовані засоби їх перекладу. Найбільш розповсюдженими виявилися такі перекладацькі трансформації: дослівний переклад, модуляція або смисловий розвиток та додавання. Найменш вживаними прийомами перекладу виявилися антонімічний переклад, генералізація та опущення. Автор роботи коментує вибрані переклади у дослідницькій частині.

Ключові слова: *кінопереклад, перекладацькі трансформації, художні переклад, пісенний текст, “The Greatest Showman”*

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ТЕКТСУ	6
1.1 Специфіка перекладу кінотексту	6
1.2 Види кіноперекладу	13
1.2.1 Дублювання	13
1.2.2 Субтитрування.....	15
1.2.3 Закадровий переклад.....	17
1.3 Особливості та способи перекладу пісень в художніх фільмах.....	19
РОЗДІЛ 2 СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ПІСЕНЬ УКРАЇНСЬКОЮ ТА РОСІЙСЬКОЮ МОВАМИ НА ОСНОВІ ХУДОЖНЬОГО ФІЛЬМУ “THE GREATEST SHOWMAN”	25
2.1 Граматичні трансформації.....	25
2.2 Лексичні трансформації	39
2.3 Комплексні, або лексико-граматичні трансформації	46
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53

ВСТУП

Кіно є одним із найпопулярніших та актуальних видів розваг та мистецтва. В наш час виробляються фільми різних жанрів і різними мовами, і у зв'язку з останнім, виникає необхідність перекладати аудіовізуальні тексти. Крім цього, часто у художні фільми режисери додають пісні. За допомогою пісень, глядач краще розуміє почуття, настрої героя та цілої картини. Більшість кінофільмів перекладається і адаптується повністю. Наприклад, американська кінокомпанія Дісней «доместизує» кожний свій фільм для кожної країни. Усі складові фільмів, у тому числі і пісні, повністю перекладаються та озвучуються професійним дубляжем на кожну мову, зберігаючи режисерський задум, культурологічний та художній фактори. У такому випадку перекладачі мають справу із літературним перекладом пісенних текстів. Проте деякі кіностудії випускають свої фільми у прокат в інших країнах без перекладу пісень, які впливають на сюжет художнього фільму.

Детальним дослідженням художнього перекладу, зокрема перекладу пісень займалися Горшкова В. Є., Кузенко Г. М., Шепель Ю. О., Франсіс Р. та інші.

Актуальність дослідження зумовлена надзвичайною популярністю англійських кінофільмів в Україні, а також високим попитом на якісні переклади кінопродукції.

Наукова новизна роботи полягає комплексному дослідженні способів і методів перекладу пісень російською та українською мовами на основі матеріалу художнього фільму “The Greatest Showman”, який раніше не слугував об'єктом розвідок у перекладацьких дослідженнях.

Об'єктом дослідження виступають оригінал і переклади російською та українською мовами пісень художнього фільму “The Greatest Showman”.

Предметом дослідження є комплекс методів і засобів перекладу усіх пісень, що розглядаються.

Метою роботи є виявлення лінгвальних особливостей перекладу та перекладацьких прийомів музичних текстів на матеріалі художнього фільму “The Greatest Showman” з англійської мови на українську та російську мови.

Для дослідження поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- 1) виявити специфіку перекладу кінопродукції
- 2) проаналізувати види кіноперекладу та їх специфіку
- 3) розкрити основні проблеми художнього перекладу
- 4) виявити та проаналізувати перекладацькі стратегії при перекладі пісенних текстів

Матеріалом дослідження є пісні із художнього фільму “The Greatest Showman”. Для аналізу було використано сценарій, написаний мовою оригіналу, а також відповідні переклади українською та російською мовами у вигляді субтитрів.

Методи дослідження даної роботи:

- 1) метод словникових дефініцій (вивчення змісту мовних одиниць)
- 2) метод зіставного аналізу оригінального твору з його перекладами
- 3) метод підрахунків (надання статистичних даних після проведеного аналізу наприкінці дослідження)
- 4) кількісний аналіз (виявлення частоти вживання перекладацьких трансформацій)

Практична значущість роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані при розв’язанні проблем, пов’язаних з художнім перекладом аудіовізуальної продукції, а також в навчально-методичній та аудиторній роботі з теорії та практики перекладу.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури. У вступі зазначені актуальність дослідження, мета і завдання, об’єкт, предмет, методи дослідження, практична значущість результатів роботи. У першому розділі розкриваються поняття кіноперекладу та його види, основні проблеми та стратегії у процесі

художнього перекладу. У другому розділі представлений переклад обраного матеріалу українською та російською мовами, проведений аналіз запропонованого перекладу, а також виявлено найбільш популярні на практиці перекладацькі трансформації. Висновок узагальнює результати проведених досліджень і містить остаточне їх формулювання.

Загальна кількість сторінок 52, кількість використаних джерел 54.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ТЕКСТУ

1.1 Специфіка перекладу кінотексту

Кіноіндустрія виходить за рамки мистецтва, вона стала частиною життя людей і справила величезний вплив на формування їх мови, способу життя і навіть цінностей. Для того, щоб оцінити кінороботи іноземних режисерів, ми змушені звертатися до їх перекладених варіантів. З таким величезним ринком і аудиторією переклад фільмів, безсумнівно, є однією з найбільш поширених форм перекладу в нашому сучасному суспільстві [Малык, Белько 2015, с. 13].

Таким чином, на сьогодні однією з найважливіших проблем у перекладознавстві є проблема перекладацького відтворення кінотекстів в умовах іншої лінгвокультури [Конкульовський 2012, с. 63].

У працях Горшкової [Горшкова 2000, с. 25], кінотекст (телевізійний текст) постає як одиниця перекладу і орієнтований на надання художньо-естетичного впливу і досягнення комунікативно-прагматичного ефекту. Отже, його переклад являє собою різновид художнього перекладу.

На сьогодні, дослідники, які присвячують свої лінгвістичні та семіотичні праці такому феномену як фільм, використовують такі поняття як «кінотекст», «кінодіалог», «кінодискурс» [Горшкова 2006, с. 168].

Розглянемо ці поняття більш детально.

На думку Є. Б. Іванової [Иванова 2001, с. 16], «кінофільм - це текст, тобто чіткий семіотичний простір. Фільм визначається як зафіксована на плівці або іншому матеріальному носії послідовність кадрів, що

представляють собою фотографічне або мальоване зображення, зазвичай супроводжуване звуковим рядом (діалогами, музикою, шумами)».

Представники естонсько-російської школи дослідників кінотексту – Г. Г. Слышкін та М. О. Єфремова – дають більш узагальнене визначення кінотексту. На їх думку, кінотекст – це текст, що складається з динамічних і статичних образів, а також усної та письмової мови, шумів і музики, особливим чином організованих та які знаходяться у нерозривній єдності [Єфремова, Слышкін 2004, с. 153].

Детальніше цю тему своїх наукових роботах розкрили В. Горшкова, М. Бейкер, Кузенко Г. М. та ін., телевізійний текст відрізняється від усіх інших перекладацьких об'єктів через його специфіку. По-перше, він має два компоненти - вербальний та невербальний.

Вербальний компонент телевізійного тексту представлений не тільки у вигляді письмової мови (плакати, листи, вивіски, назви вулиць і будинків), а й у вигляді усної (діалоги, репліки персонажів, закадрова мова).

В інтерпретації Кропінової, через невербальний створюється візуальна та звукова картинка, що оточує героя, уся інформація про світ навколо, про події та фізичні дії героїв. Для досягнення бажаного впливу на глядача та відображення задуму, вся знімальна група повинні створити взаємодію між цими двома компонентами, врахувати зв'язок зображення та текстового матеріалу [Кропінова 2009, с. 409].

Схожі погляди можемо знайти у працях Лавриненка [Лавриненко 2016, с. 25], який звертав увагу на те, що невербальне вираження мають зовнішність, одяг героїв, предмети побуту, а також пейзажі, інтер'єри. Особливою групою виділяються жести і міміка як невербальні способи вираження емоцій, внутрішнього стану героїв. До цього компоненту відносяться музика і природні шуми. Вербальний компонент, в порівнянні з невербальних, домінує, оскільки саме він, як правило, укладає в собі основний обсяг всієї інформації закладеної в кінотекст.

Важливість невербального плану вираження та його співвідношення з вербальним під час перекладу значно перевищує значущість екстралінгвістичних факторів при інших видах перекладу за рахунок перенесення змістового навантаження на користь невербального плану вираження. Це зумовлює змістову недостатність діалогів, адже перекладач повинен постійно звертатися до невербального плану вираження. Насамперед, перекладати не тільки і не стільки словесне формулювання, скільки комунікативну настанову, закладену в репліку автором кінодіалогу. Вербальний та невербальний плани вираження в епізодах можуть бути або повністю погоджені, або доповнювати один одного, або суперечити один одному [Кропінова 2009, с. 410].

По-друге, телевізійний текст обмежений тимчасовими рамками звучання: його необхідно синхронізувати з оригінальним текстом. А оскільки темп мови й граматичні структури в мовах різні, часто доводиться штучно скорочувати або розширювати текст [Софієнко 2014, с. 404].

По-третє, в тексті телевізійного продукту не тільки вербальний зміст, а й музика, шуми і зображення (які також можуть включати вербальний текст) демонструють приналежність до культури іноземних мов, що, як і в інших видах перекладу, не полегшує перекладацьку задачу. Незважаючи на присутність комплексу змістотворних систем, перекладач працює тільки з письмовим текстом або промовою (іноді не в повній мірі), тоді як інші способи передачі інформації не зазнають змін [Hervey, Higgins 2010, p. 122], (тут і далі переклад наш. –Б.Р.).

Саме через загальну орієнтованість художніх фільмів на надання естетичного впливу на глядача, а також його соціально-мовний феномен ми можемо класифікувати кінодіалог як художній текст, розглядаючи його в рамках цілого [Cintas 2008, p. 48]. Тому розуміння окремих висловлювань у більшій чи меншій мірі залежить від змісту всього тексту і від того місця, яке вони займають у тексті. Переважання цілого над частиною означає допустимість пожертвування менш суттєвими деталями заради успішної

передачі глобального змісту тексту, з урахуванням вимог когерентності та когезії [Cronin 2009, p. 164].

Аналізуючи поняття кінотексту, необхідно також співвідносити його з поняттям, яке з'явилося у процесі розширення предмету лінгвістики кінотексту – кінодискурсу. Згадка про кінодискурс зустрічається у працях багатьох дослідників [Журавель 2018, с. 36]. Це об'ємне поняття, яке є гіперонімом до інших термінів кінотексту. Кінотекст порінюється з фільмом, тоді як кінодіалог – імітує реальну комунікацію, все, що сказане у фільмі. Кінодискурс же включає в себе обидва цих поняття [Лавриненко 2016, с. 24].

Кінодискурс трактується у сучасних дослідженнях як складне явище, що включає в себе зв'язний текст, який є вербальним компонентом фільму, у сукупності з невербальними компонентами – аудіовізуальним поруч із іншими значущими для смислової завершеності фільму невербальними чинниками [Кузьмичев 2012, с. 144].

За допомогою перекладацьких трансформацій від перекладача вимагається адекватний переклад медіапродукції. Крім цього, як стверджує В. В. Конкульовський «у процесі перекладу фільму перед перекладачем постає багато завдань, зокрема, вибір стратегій і тактик для відтворення реалій, безеквівалентної лексики, інтертекстуальних елементів, пошук еквівалентів різних рівнів, врахування соціального статусу, культурного рівня та віку героїв, відтворення специфічного гумору, сленгу, переклад назв фільмів» [Конкульовський 2012, с. 64].

Перекладачеві не слід обмежуватися тим, що лежить на поверхні. Для адекватного перекладу телевізійного діалогу він повинен вникати в «потаємну думку» фільму. У зв'язку з цим, перекладачеві, як і глядачеві, необхідно володіти талантами і мислителя, і художник, і критика. Під час безпосереднього сприйняття переважає художник, який здатний охопити твір в цілому, пережити його емоційно, не розчленовуючи на складові частини. Потім, вже після перегляду, при осмисленні побаченого активно включаються мислитель і критик, які починають аналізувати побачене. На останньому

етапі перекладач виступає як творець, оскільки суб'єкт, який сприймає художній твір, хоче він цього чи ні, в силу вже самого акту сприйняття бере участь в художній творчості, доповнюючи, конкретизуючи і тим самим видозмінюючи створені і втілені художником в творі образи» [Наговицяна 2014, с. 25-27].

У процесі дослідження питання культури з позиції перекладу більшість науковців наголошує на тому, що етнокультурна інформація в перекладі цільовою мовою потребує певної адаптації. Окрім того, на відміну від перекладача художнього твору, який може залишити культурологічний коментар, анотацію чи глосарій до тексту, що передається цільовою мовою, перекладач кінотексту позбавлений такої можливості – адже кінотекст призначений для негайногосприйняття. Тому використання у варіанті перекладу того чи іншого фільму елементів чужої культури без коментарів, вірогідно, може відштовхнути глядача від фільму, створивши, таким чином, культурний бар'єр [Колодій, Яровенко].

При роботі з кінотекстом перекладач часто повинен застосовувати прийом компресії, щоб за допомогою мінімальної кількості мовних засобів максимально повно передати інформацію. У кіноперекладі також важливо враховувати зв'язок між зображенням і текстовим матеріалом, беручи до уваги вербальні та невербальні засоби вираження [Красникова 2003, с.6]. Інколи буває складно підібрати еквівалент, коли фраза в оригіналі супроводжується характерним жестом, оскільки частини мови жестів у різних культурах не тільки не співпадають, а можуть бути і незнайомими для цільової культури [Лощенова, Нікішина 2004, с. 105].

З цього приводу Щербакова [Щербакова 2012, с. 3] зазначає, що проблемною є й нормативність перекладу основних маркерів розмовного мовлення – просторічних словоформ і сленгу. На сьогодні в українському кіноперекладі, як і в інших країнах, спостерігається порушення мовних норм при відтворенні нестандартної лексики. Уплив мовних норм культури перекладу реалізований у нівелюванні розмовних скорочень (coulda) і

асиміляції (gimme), зменшенні маркерів спонтанного розмовного мовлення вигуків, слів-заповнювачів (actually, really), соціальних і професійних сленгізмів, що призводить до втрати національного колориту першотвору й зниження його експресивності.

Згідно з статтю Журавель Т. В. [Журавель 2018, с. 38], перекладачеві необхідно враховувати, що перекладений текст призначений для озвучування конкретними персонажами/акторами фільму, отже, репліки переказного кінодіалога повинні відрізнятися легкістю і природністю звучання.

Фільм як об'єкт лінгвістичного дослідження завжди викликає певні труднощі, оскільки постає складною системою уявлень та знань, в якій, окрім тексту, містяться ще й екстралінгвальні фактори, особливо важливі для розуміння повідомлення оригіналу. Отже, при перекладі фільмів перекладач повинен враховувати жанрові ознаки кінострічки, стилістику кінотексту, особливості характерів героїв, їх інтонації, але також і характеристику цільової аудиторії, на яку розраховано кіно текст.

Під час перекладу фільму відбувається своєрідна корелізація кінотексту, оскільки робота відбувається у площині лінгвістичної та нелінгвістичної систем, а завданням перекладача є не порушити первинну єдність обох систем. Так, елементи лінгвістичної системи (мова акторів, пісня, написи) повинні збігатися з елементами нелінгвістичної системи (рухи акторів, розташування предметів у кадрі тощо) [Аванесян, Чернова].

Кінематографічний образ складається з трьох взаємозалежних компонентів: образотворчого ряду, саундтреку й діалогів. Перекладач може впливати тільки на останній, мовний рівень, а інформація, закладена в перших двох, залишається незмінною. Але й зображення, і звукове оформлення містять безліч соціальних і культурних алюзій і метафор, зрозумілих глядачеві оригінальної версії й не сприйнятих глядачами перекладеного фільму. Перекладач може відновити і цю інформацію лише частково, наприклад, у перекладі пісень і надписів [Anderman, Diaz-Cintas 2009, p. 129].

Спільними для перекладу фільмів, телепрограм, відеореклами, мультимедійної продукції з огляду на переклад є такі характеристики:

1. передача змісту через два канали (слуховий та зоровий) і різні види кодів (зображення у русі, нерухоме зображення, текст, діалог, музика, шум тощо), причому скоординовано, синхронно;
2. незмінність зображення, що передбачає підпорядковування перекладу останньому, адже слова та звуки повинні відповідати візуальному ряду;
3. залучення до процесу перекладу цілої команди: перекладач, редактори, режисери, актори, що спричиняє появу низки редакційних трансформацій тексту перекладу;
4. технічна складова аудіовізуального перекладу відіграє важливу роль у формуванні результату роботи перекладача [Кривонос 2010, с. 180].

Схожі погляди знаходимо в працях і інших дослідників, які вважають, що художньому фільму як особливому типу кінотексту, притаманні всі універсальні текстові категорії, обов'язкові й для художнього тексту.

В. А. Кухаренко вважає, що для кінотексту властиві такі категорії, як розкладність, зв'язність, перспекція і ретроспекція, антропоцентричність, побутова та інша темпоральна віднесеність, інформативність, системність, цілісність, модальність і прагматична спрямованість [Кухаренко 2006 с. 162].

Адекватний переклад потребує не тільки досконалих знань мови оригінального телепродукту, а й культури, щоб передати національно-специфічні реалії. Найголовнішою задачею, на думку дослідників даної галузі лінгвістики, є збереження задуму фільму чи серіалу та характеру персонажів за допомогою всіх можливих способів, які в своєму арсеналі має перекладач.

Розглянувши всі основні терміни та поняття, а також історію кіноперекладу, можемо перейти до визначення поняття та сутності кіноперекладу. Кінопереклад визначається, як переклад художніх ігрових та анімаційних фільмів, а також серіалів. Кінопереклад є свого роду симбіозом письмового та усного перекладів [Аванесян, Чернова 2013, с. 34].

1.2 Види кіноперекладу

Існує два основних підходи до перекладу усної мови оригінального продукту: зберегти її як усну або змінити її на письмовий текст. Перш за все, початковий діалог замінюється новою звуковою доріжкою на цільовій мові у процесі, який загалом називається дубляжем. Заміна може бути повною, через яку ми не чуємо оригіналу - дублювання або часткове, коли оригінальну звукову доріжку як і раніше, можна почути у фоновому режимі за допомогою закадрового перекладу. Кожний вид підходить більшою мірою до певного аудіовізуального перекладу телепродукції, ніж інші. Наприклад, дубляж застосовується переважно у перекладі фільмів, телевізійних серіалів, тоді як закадровий переклад, як правило, у перекладі документальних фільмів та інтерв'ю [Dries 1995, p. 253].

Серед дослідників кіноперекладу прийнято ділити його на 3 основні види: субтитри, закадровий переклад та дубляж. Кожний лінгвіст пропонує свою класифікацію видів аудіовізуального перекладу, яка не має сильних розбіжностей з іншими.

1.2.1 Дублювання. Дублювання (dubbing) є тим видом міжмовного аудіовізуального перекладу при якому відбувається повна заміна саундтреку мови оригіналу (вихідної мови) на саундтрек вхідної мови, з метою показу у країні (країнах), в якій мова оригіналу не є рідною [Pettit 2009, p. 78].

Коли починається сам процес дублювання фільму, до справи беруться режисер дубляжу та звукорежисер. Перший стежить за творчою складовою процесу, другий — за технічною. Вони ж прослуховують та відбирають

акторів дубляжу. Після цього над фільмом кілька днів працює звукорежисер — синхронізує україномовні репліки із зображенням, накладає необхідні звукові ефекти [Anderman, Diaz 2009, p. 98].

Бувають випадки, коли відеозображення не завжди надається у кінцевому або ж у якісному варіанті. Перекладачі працюють з невідмонтованим відеоматеріалом, або з умисно погіршеною якістю відеоряду (чорно-біле зображення, мерехтіння ліній на екрані, штампування логотипу чи назви компанії-виробника або дистриб'ютора, зображення лише частини кадру) для того, щоб уникнути нелегального розповсюдження фільму до його офіційного прокату. Матеріал для перекладу надає компанія-дистриб'ютор, яка веде безпосередні переговори з компанією-постачальником фільму. В Україні таких компаній-дистриб'юторів налічується щонайменше 7, кожна з яких імпортує кінострічки конкретного постачальника: В&Н (Walt Disney, Dreamworks, Paramount Pictures, Universal Pictures); Ukrainian Film Distribution (20th Century Fox); Кіно-манія (Warner Brothers); Каскад Україна (Columbia Pictures); Aurora (Relativity Media); Артхаус Трафік (дистриб'ютор фестивального кіно) та Інтер-Фільм. Компанія-дистриб'ютор узгоджує з компанією-постачальником усі нюанси перекладу кінострічки, перекладу її назви, пісень, власних назв. Для будь-яких кардинальних відхилень від тексту оригіналу потрібно отримати дозвіл від постачальника [Софієнко 2014, с. 405.].

Метою дублювання є здійснення такого ж самого впливу на аудиторію країни-реципієнта, який має оригінальний аудіовізуальний продукт на аудиторію країни-походження. Таким чином, дублювання орієнтоване на вихідну культуру, що змушує перекладача адаптувати вхідний текст, який у кінцевому результаті має відповідати стандартам, що запроваджені вихідною культурою. Іншими словами відбувається процес доместикації [Кропінова 2009, с. 409].

У багатьох країнах за кожним видатним зарубіжним актором закріплюється один актор дубляжу. Але це може призвести до певних

проблем. Наприклад, як це було у випадку з одним італійським виконавцем, що дублював голоси Роберта Де Ніро та Аль Пачіно протягом багатьох років, поки два актора не знялися в одному фільмі «Протистояння» 1995 року. З очевидних причин для заміни однієї із зірок був потрібен інший актор. Це, однак не задовольнило італійську аудиторію, яка відчувала, що з голосом Аль Пачіно щось не так, оскільки його голос відрізнявся від того, який вони звикли чути [Serban 2014, p. 78].

1.2.2 Субтитрування. Субтитри – стислі письмові переклади оригінального діалогу, які з'являються у вигляді тексту, як правило, внизу екрана. Субтитри з'являються і зникають, відповідно до обмеженого часу з відповідними частинами оригінального діалогу. Субтитрування стає домінуючим засобом перекладу не лише через фінансові міркування, але також тому, що для глядачів країн, які надають перевагу субтитрам, економічні переваги є другорядними; збереження автентичності оригінальної продукції виступає на перший план [Janecova 2012, p. 21].

Аудіовізуальний переклад й субтитрування як його вид довгий час не мали теоретичного розвитку в перекладознавстві. В результаті практики стикалися з багатьма проблемами при створенні субтитрів, адже не існувало методик й правил, які б допомагали створенню якісної продукції. Ситуація значно покращилася після створення в 1995 р. Європейської асоціації з вивчення аудіовізуального перекладу (European Association for Studies in Screen Translation). Почали з'являтися публікації, які відбивали теоретичні здобутки європейських перекладознавців у галузі аудіовізуального перекладу [Кулікова 2010, с. 73].

Але серед недоліків цього виду кіно перекладу Кулікова А. Є. [Кулікова 2010, с. 71] відносить «забруднення» відеокартинки; розподіл уваги глядача між діями на екрані й текстом субтитрів, що негативно впливає на ефект кіномотаграфічної ілюзії; втрату вербальної інформації через

чисельні формальні й текстуальні обмеження; не підходить для перекладу аудіовізуальної продукції, цільовою аудиторією якої є особи з поганими навичками читання, діти.

У своїй статтю присвяченій розгляду субтитрування як форми перекладу фільмів Радецька С. В., Калішак Т. Т. до формальних обмежень субтитрування відносять параметри простору й часу. Параметри простору визначають положення субтитрів на екрані, кількість рядків субтитру, розташування тексту, кількість символів у рядку, шрифт і стилі тексту, колір шрифту й фон. Параметри часу (або тривалість) регулює тривалість тексту одного субтитру, вступний час перед показом субтитрів, час затримки субтитру, проміжок часу між двома «сусідніми» субтитрами, захват/обрізання сцени та т. ін. [Радецька, Калішак 2016, с. 83].

З лінгвістичної точки зору розрізняють внутрішньомовне (у межах однієї мови) та міжмовне субтитрування (з однієї мови на іншу).

Внутрішньомовне субтитрування – це тип мовної трансформації, при якій текст субтитрів не замінює оригінального тексту, а вони обидва співіснують у синхронії. Внутрішньомовне й міжмовне субтитрування мають, у свою чергу, декілька видів:

1. субтитрування для аудиторії без вад слуху;
2. субтитрування для глухих й осіб з проблемами слуху;
3. «живе» субтитрування (рухомий рядок телетексту) [Luyken, Reid 1991, p. 113].

Стосовно дубляжу можна зауважити, що на відміну від субтитрів, дубляж все ж таки змінює оригінальне відчуття від перегляду. Якщо субтитри повністю занурюють глядача в оригінальне світосприйняття, то під час дубляжу такого ефекту в повній мірі не спостерігається [Gambier 2016, p. 113]. Це відбувається з багатьох причин, а основні з них:

1. проблема «вкладання тексту» в артикуляцію героїв, в наслідок чого необхідно знаходити аналоги, а час від часу навіть повністю змінювати фразу, тільки щоб глядач відчув, наче говорить мовою перекладу саме герой;

2. обмежений час дії на екрані. Тобто фраза може бути довгою в перекладі, а в оригіналі коротшою і тому відбувається пошук таких слів і аналогів, щоб якомога більше скоротити фразу [Diaz-Cintas 2009, p. 64].

В своєму підручнику “Audiovisual Translation (Language Transfer on Screen)” автори зазначають, що дубляж створює втрату автентичності оригіналу, тому що саме голос, міміка і жести показують героя, визначають його характер.

Під час Канського кінофестивалю в 2003 році проводили опитування серед 25 людей кіноіндустрії на тему їх вподобань відносно перекладу фільмів. Всі за винятком двох відповіли, що віддають перевагу субтитрам. І все через те, що так вони відчують автентичність продукту, чують акторів, занурюються в атмосферу дії на екрані [Georgakopoulou 2009, p. 31].

1.2.3 Закадровий переклад. Переклад для закадрового озвучення (voice-over), при якому вихідна звукова доріжка не замінює, а приглушується, залишається чутною.

Дослідники особливо відзначають проблему передачі емоційного аспекту звучання перекладеного тексту, що виражається в двох точках зору. Відповідно до першої точки зору, перекладач повинен бути транслятором емоцій, відповідно, виступати одночасно і як актор, що передає емоційний заряд кінематографічного дії. Згідно з другою - демонструвати свою відстороненість, транслюючи беземоційний текст, підкреслюючи емоційний фон фільму безпристрасним голосом [Козуляев 2012].

До екстралінгвальних характеристик закадрового перекладу відносять:

- оригінальний голос чути за дублюючим;

- експресивне акторське відтворення перекладу не має великого значення, як у разі дубляжу, адже всі емоції чути на оригінальній звуковій доріжці; зазвичай, але не завжди, закадровий діалог починається за дві секунди після оригінального й закінчується на декілька секунд раніше;
- текст перекладу синхронізується з діалогами оригіналу та зображенням [Дубовий 2015, с. 34].

Як правило, закадровий переклад ділять на одноголосий, двоголосий та багатоголосий.

Одноголосий - озвучування фільму одним актором або самим перекладачем. При цьому зберігається оригінальний звукоряд, що дає можливість глядачеві оцінити емоційну канву фільму, а також розмежувати репліки різних героїв.

Двоголосий - озвучування фільму 2-ма акторами – чоловіком і жінкою при збереженні оригінального звучання; [Малык, Белько 2015, с. 13].

Багатоголосий закадровий істотно відрізняється від двох розглянутих вище. І справа тут не просто в кількості людей, які начитують текст відповідних реплік. По-перше, якість самого перекладу значно краще. Як правило, в цьому варіанті вже враховуються ідіоми як мови оригіналу, так і мови, на який здійснюється переказ. По-друге, в багатоголосому перекладі акторів намагаються підбирати відповідно тембру голосу того, кого вони будуть озвучувати [Szarkowska 2013].

Проаналізувавши працю “Topics in Audiovisual for the European Audience” Пілара Олеро, можна додати ще один тип.

Робота синхронного перекладача. У цьому разі синхроніст перекладає фільм без опори на монтажні аркуші. Іноді він змушений перекладати фільм без попереднього перегляду, намагаючись якнайточніше передати його зміст. Цей вид кіно перекладу був розповсюджений у час розквіту відео прокату в Росії, і його найяскравішим представником став Олексій Міхальов, чий

переклади досі вважаються класикою жанру синхронного кіно перекладу [Кузенко 2017, с. 5].

Отже, кожен з цих видів кіноперекладу має свої переваги. Наприклад, закадровий переклад та субтитрування дає змогу чути голоси акторів, їхні інтонації та сприймати картину ближче до оригіналу, у той час як дубляж створює відчуття повної заглибленості глядача в сюжет картини. Крім цього, кожен з цих видів по-своєму складний для перекладача. Однак перед перекладачами постає завдання не лише витримати довжину фраз у перекладі, але й вкласти їх у уста актора. Субтитрування також має свої технічні особливості, які диктують свої умови перекладу. Необхідно враховувати, що стовідсоткова наповненість рядка-субтитра дуже важко сприймається глядачем, який може навіть не встигати його читати.

1.3 Особливості та способи перекладу пісень в художніх фільмах

Під час перегляду дубльованого фільму, глядач розуміє діалоги героїв. І якщо дубляж зроблений якісно, у нього не виникає когнітивного дисонансу між тим, як виглядають і як поведуться герої, і тим, як звучить їхня мова. Але не можна забувати, що крім мови, існують та інші звукові компоненти, які залишаються за мовним аспектом і не одержують перекладу. Під час роботи над картиною, перекладач або редактор дубляжу віднесли це до несуттєвих звукових елементів, які не мають драматургічного значення. Найчастіше подібна ситуація відбувається з піснями, що звучать в зарубіжних фільмах як в кадрі, так і за кадром [Kozloff 2000, p. 98].

Крім того, пісня ще має своє вербальне наповнення, що породжує додаткові функції та ширші драматичні можливості. Мова музики – універсальна і не потребує перекладу. Натомість, пісня має свій текст, і

логічно, що вона вимагає перекладу цільовою мовою. На практиці часто трапляється так, що пісня звучить мовою оригіналу. У такому варіанті вона втрачає ряд своїх важливих функцій, її вербальний компонент не передається, і фактично вона прирівнюється до музики. Розглянемо, чи страждає від цього адекватність перекладу. Якщо у якомусь конкретному сюжеті пісня виступає у своїй природній ролі, тобто вона належить до зорового кадру, як його звуковий корелят, а саме: вона має відношення до зображуваної сцени, як джерело звуку, наприклад, її співають персонажі (у ширшому звуковому плані таку ж функцію можуть виконувати граючий оркестр, насвистування героя), тоді мається на увазі, що цю ж пісню чують і герої фільму, які знаходяться на той момент у кадрі [Бідасюк 2017, р. 198].

Безліч дослідників у своїх працях наголошують на неперекладність поетичного тексту. Перекладач поезії повинен прагнути досягти в перекладі якомога більшої точності, однак бути готовим до того, що повністю відтворити твір оригіналу іншою мовою не вдасться. Слово в мові тягне за собою ланцюжок асоціацій, які можуть не збігатися в мові, на яку перекладають. Більш того, не треба забувати, що художній твір передбачає безліч інтерпретацій. Тому однією властивістю художнього перекладу – це феномен множинності. Художній переклад не може жити без творчого змагання; «фінального», остаточного перекладу бути не може [Francis 2011, р. 42-46].

Переклад з однієї мови на іншу не слід розглядати як заміну однієї мови іншою. У перекладі стикаються реальності різних культур, особистості письменників, склади творчого мислення. Переклад співаної поезії, як частини культури, передбачає також і впровадження тексту перекладу в літературний процес та культуру тієї мови, якою здійснено переклад. Це літературний процес, що вимагає великих творчих зусиль з боку перекладача. Адже у цьому випадку важливо не тільки передати зміст вихідного тексту, але і при цьому зберегти естетичну і прагматичну функції тексту, його поетичну організованість [Прокопенко 2020, с. 11].

Переклад поетичного тексту може здійснюватися різними способами, зокрема, як художній і поетичний переклад. Т. А. Козак відзначає [Козак 2015, с. 222], що «художній переклад є подобою вихідного художнього тексту, що відповідає літературно-комунікативним вимогам і уявленням суспільства на певному історичному етапі».

Разом з тим, для того щоб твір не втратив цінності в новому мовному середовищі, перекладач повинен перейняти на себе функції автора і в чомусь навіть повторити творчий процес його створення, наповнити твір новими асоціативними зв'язками, які б викликали нові образи, властиві носіям певної мови. Перекладач, при цьому, повинен бути не лише ерудованим і мати достатні, принаймні для перекладу, знання, але й інтуїтивно відчувати текст та кращий варіант перекладу слова, фрази чи речення. Необхідним для нього є вміння виокремлювати та точно відтворювати головні елементи твору, зберігши при цьому індивідуальний стиль автора і в певних літературних ситуаціях активізуючи творчу функцію перекладу [Козак 2015, с. 223].

Найпоширенішим недоліком при перекладі віршових текстів музичних творів на іншу мову є, на нашу думку, прагнення багатьох перекладачів словесно якнайточніше перекласти оригінал. А тим часом необхідність враховувати особливості музики робить таке завдання часто нездійсненним. Тому завжди слід прагнути не до буквального перекладу тексту, а до створення іномовного варіанту, який не стільки передавав би точно текст, скільки передав би загальний зміст і музично-емоційний настрій. Не випадково в практиці музичних видавництв, крім терміна «переклад», широко використовується термін «російський текст» або «український текст», тобто вільний варіант літературного першотвору. Як правило, такі іномовні тексти виявляються більш вдалими, ніж буквальні переклади, і набувають самостійного художнього життя [Кулинич].

Як метафорично висловився перекладач Григорій Кружков, перекладачеві необхідно знати не тільки арифметику, а й вищу математику. «Аналогом математичного аналізу в поезії є мотивний аналіз вірша. В

хорошому вірші обов'язково присутній на менше двох різних мотивів; їх співвідношенням, взаємодією і відповідним приростом сенсу визначається неповторність, сила і краса твору» [Черноватий 2013, с. 94]. Науковий аспект художнього перекладу складають знання самого широкого кола проблем, пов'язаних з самим поняттям художнього тексту, заходи художності і кордони між художнім і нехудожнім. Сюди ж слід включити і знання в області мовних, культурних і літературних традицій, обізнаність про особу автора, про психологію літературної творчості та інших важливих умовах побутування художнього тексту [Некряч, Чала 2004, с. 35]. Творчий аспект, або власне мистецтво художнього перекладу, складається з особистого літературної майстерності перекладача, його здібностей, психологічної готовності до цього виду творчості, а також від уміння передбачати літературні потреби свого часу і відповідати на непоставлені питання в міжлітературному і ширше - в міжкультурному спілкуванні [Колодій, Яровенко 2019, с. 12-13].

Таким чином, переклад пісні в художніх фільмах є специфічним видом перекладу. Він вимагає від перекладача розуміння контексту, в якому вона звучить, вміння виділяти основне від другорядного, відтворювати зміст мовою перекладу із збереженням загальної тональності та стилю кінодіалогу, проявляти творчий підхід та винахідливість для адаптації до цільової культури [Огера 2004, р. 165].

Віршований переклад має свої специфічні особливості й методи передачі інформації при роботі з текстом. Перекладацькі проблеми під час роботи з поетичним текстом можна умовно розділити на дві групи, перша з яких пов'язана з особливостями національного й авторського поетичного мислення, а друга — з особливостями форми вірша, яка охоплює структуру мови та залежить від сформованих у кожного народу традицій. У поезії індивідуальність автора та його рідної мови проявляються в максимальному ступені. Переклад пісень сучасних виконавців різних музичних напрямків і жанрів є окремою сферою перекладу. Ключовим моментом є визначення

реципієнта такого перекладу. Зазвичай це шанувальник виконавця або просто слухач. Англомовна пісня для українськомовного слухача — це музична композиція, що супроводжується текстом англійською мовою, тобто текст являє собою другорядний аспект сприйняття пісні. Реципієнту необхідна суть тексту без втрати сенсу, ключових моментів, ідеї, тому переклад тексту має бути максимально наближений до оригіналу, без стилістичних вільностей автора, що зумовить збереження можливості реципієнта самому проаналізувати текст і зробити свої висновки про композицію [Francis 2011, р. 60-63].

Для перекладу пісні перекладач разом зі студією дубляжу повинні визначитися з найбільш підходящим способом перекладу (або його відсутності):

- 1) залишити музичний твір в оригіналі без перекладу;
- 2) використати закадровий переклад (в основному, скорочений);
- 3) переспівати пісню (продублювати) мовою перекладу;
- 4) замінити в процесі дублювання маловідому пісню на іншу, зрозумілу для пересічного українського глядача, яка відповідає контексту (адаптований переклад);
- 5) подати переклад пісні в субтитрах [Бідасюк 2017, с. 190].

Щоб у результаті отримати адекватний переклад пісні, перекладачі вдаються до різних способів та прийомів. Один із таких методів – це перекладацькі трансформації.

А. Б. Шевнін і Н. П. Серов [Шевнин, Серов 1989, с. 45], надають таку класифікацію у своїй спільній праці і виділяють два основних типи перекладацьких трансформацій:

1. Лексичні трансформації – компенсація, антонімічний переклад, конкретизація, заміна причини слідством і генералізація.
2. Граматичні трансформації, до яких вони відносять опущення, перестановки, додавання і транспозиції.

В інтерпретації В. Н. Комісарова [Комиссаров 2002, с. 112] перекладацькі трансформації діляться таким чином:

1. Лексичні – транскрибування та транслітерація, калькування, лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція).

2. Граматичні, до яких Комісаров відносить синтаксичне уподібнення (дослівний переклад), граматичні заміни (заміни форм слова, частин мови, членів речення), членування і об'єднання речень.

3. Комплексні (або лексико-граматичні) – експлікація (описовий переклад), антонімічний переклад та компенсація.

Крім цього, не слід забувати, що, перед процесом перекладу, перекладачеві через текст потрібно з'ясувати до якого мовного жанру належить текст та у якому функціональному стилі цей текст існує [Бондарчук 2008, с. 23].

Як стверджувалося раніше, переклад пісні в рамках саундтреків до фільму має декілька етапів. По-перше, потрібно проаналізувати місце пісні у кінопродукті. Деякі пісні виражають сенс, який є дуже важливим для змістової складової фільму. У цьому випадку треба перекласти пісні за допомогою правил художнього перекладу і додавати їх у фільм за допомогою одного із видів кіноперекладу, які були наведені вище.

Також маємо зауважити, що даний вид перекладу має свої особливості. Запорука успішного та адекватного перекладу пісенного тексту є збереження не тільки національного й авторського поетичного мислення, а рими, ритму з урахуванням особливостями форми вірша.

РОЗДІЛ 2

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ПІСЕНЬ УКРАЇНСЬКОЮ ТА РОСІЙСЬКОЮ МОВАМИ НА ОСНОВІ ХУДОЖНЬОГО ФІЛЬМУ “THE GREATEST SHOWMAN”

2.1 Граматичні трансформації

При перекладі українською та російською мовами, перекладачі часто вдавалися до такої перекладацької трансформації як **додавання**. За допомогою цього, вони додавали деякі слова до перекладу, щоб субтитри залишалися на екрані згідно з часовими рамками оригіналу. Розглянемо ці приклади детальніше:

1. Оригінал та російськомовний переклад(субтитри) рядків пісні “The Greatest Show”:

- *We light it up, we won't come down*
And the sun can't stop us now.
- *Мы зажгли эти огни и не дадим их загасить*
Даже солнце не в силах нас остановить.

Перекладач додав до перекладу «эти огни» та «не в силах». При такому перекладі збереглася рима, але рядок втратив ритмічність. Цей рядок із пісні “The Greatest Show”, в якій йдеться про масштабність шоу і його сильних артистів, щоб показати глядач на що вони варті. З точки зору технічного аспекту перекладу субтитрів, збереглася синхронізація з аудіовізуальною доріжкою художнього фільму.

2. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків із пісні “From Now On”:

- *The politicians praised my name*
But those are someone else's dreams.
- *И политики все прославляю меня как один,*
Но это чужие мечты.

Перекладач додав «как один» у своєму варіанті перекладу. У цих рядках пісні “From Now On” Барнум розповідає про свої досягнення, що він знаходився з вершками суспільства. Такий вибір можна вважати доречним, адже це не вплинуло на зміст. Перший рядок протяжний, тому глядачі даного кінофільму встигнуть прочитати субтитри. Тому, цей переклад ми вважаємо вдалим.

3. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) пісні “A Million Dreams”:

- *Share your dreams with me.*
- *Так раздели со мной все свои мечты.*

В перекладі на російську мову перекладач додав «Так» на початку та «все». За допомогою цього наміри героїні, яка хоче бути із головним героєм, здаються серйознішими і більшими. Крім цього, субтитри не втратили синхронізації із візуальною доріжкою художнього фільму. Отже, ми вважаємо, що цей переклад є адекватним.

4. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “Never Enough”

- *Getting louder now*
Can you hear it echoing?
- *Она звучит всё громче*
Слышишь эхо, милый?

При перекладі рядка із пісні “Never Enough” перекладач вдало використав трансформацію додавання і зберіг необхідну ритмічність. Додавання слова «милый» є доречним тому, що в цій пісні Єнні Лінд звертається до свого коханого. Більш того, перекладач передав зміст рядка і

впорався із розміщенням субтитрів. Таким чином, можна вважати даний переклад адекватним, з урахуванням всіх аспектів перекладу.

5. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “From Now On”:

- *What's waited till tomorrow
Starts tonight.*
- *Пусть всё, что я на завтра отложил
Сегодня воплотиться в жизнь.*

Перекладач застосував дану трансформацію, щоб зберегти ритмічність, риму та зміст. Цей рядок із пісні “From Now On”, який показує, що у героя Барнума відкрилося друге дихання після пожежі, в результаті якої згоріло приміщення, де артисти влаштовували свої шоу. З точки зору субтитрування можна сказати, що представлені вище рядки Барнум співає досить швидко, а текст для субтитрів довший ніж оригінал. Деяким глядачам даного фільму буде складно встигнути прочитати написи. Таким чином, ми вважаємо даний переклад частково вдалим. У додаванні цих слів необхідності немає.

6. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “From Now On”:

- *And let the promise in me start
Like an anthem in my heart.*
- *И это клятва, что я дал
Пусть в сердце гимном зазвучит.*

У цьому варіанті перекладач додав «что я дал» і «зазвучит». Як відомо, субтитри повинні синхронізуватися із зображенням, тому перекладач був вимушений додати декілька слів. Проте якщо говорити про літературний переклад пісні, то можна зробити висновок, що рима та ритмічність не збереглися.

7. Оригінал, російськомовний переклад (субтитри) та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “From Now On”:

- *From now on*

- *Отныне навсегда*
- *Відтепер*

В російськомовному варіанті перекладач додав лексему «навсегда». Якщо порівнювати з українським, можна сказати, що це додало рішучості і серйозності. Цей рядок навіює дух змін на краще, що з цього моменту головний герой зрозумів свої помилки і зробив висновки. З точки зору субтитрування, проблем із додавання цього слова у перекладі на російську мову також не виникло. Проте з точки зору мелодійності, переклад на українську мову виконаний краще тому, що герої безліч разів співають цей вираз і в такому випадку зберігається ритм. Проаналізувавши ці переклади, можна з впевненістю сказати, що обидва переклади є вдалими.

8. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) Оригінал та переклад рядків пісні “Come Alive”:

- *You stumble through your days*
Got your head hung low.
- *Ты дни свои влачишь*
Бредешь, спотыкаясь и голову склонив.

Перекладач додав три значення слова “stumble” – «влачишь, бредешь, спотыкаясь». Так як цей рядок із пісні “Come Alive”, в якій автор закликає людей прокинутися, змінити буденність на щось цікавіше та яскраве, такий вибір слів є цілком виправданим. Перекладач зберіг сенс, ритмічність та читабельність субтитрів.

9. Оригінал та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “Rewrite The Stars”:

- *Maybe the world could be ours*
Tonight.
- *Люба, світ сьогодні може бути нашим.*

Цей рядок із пісні “Rewrite The Stars”, в якій герої Філіп та Енн зізнаються один одному у коханні. Перекладач додав звертання «Люба» на початку, що є вдалим як з боку правил субтитрів, так і з боку перекладу пісні.

Більш того, це додало пісні необхідної ніжності. В результаті, можемо сказати, що перекладач впорався із своїм завданням та домогся адекватності перекладу.

Опущення або вилучення зустрічається у вибраних перекладах, але не так часто. Перекладачі застосували даний метод щоб субтитри встигали за оригінальним звуком та зображення художнього фільму. Нижче розглянемо переклади українською та російською мовами.

1. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Greatest Show”:

- *Don't fight it, it's coming for you, running at ya.*
- *Не сопротивляйтесь, он наступает.*

Перекладач вилучив переклад “running at ya”, щоб субтитри встигали за звуковою доріжкою і зображенням. Пісня “The Greatest Show” - дуже швидка тому, такий вибір трансформації є виправданим. Крім цього, перекладачу вдалося зберегти настрій пісні, сенс та ритм. Таким чином, ми з впевненістю можемо сказати, що цей переклад російською мовою є вдалим.

2. Оригінал та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “A Million Dreams”:

- *They can say, they can say it all sounds crazy*
They can say, they can say I've lost my mind.
- *Нехай кажуть, що це божевілля*
Нехай кажуть, що я здурів.

Перекладач не передав повтори, які наявні у цих рядках, але успішно впорався із збереженням змісту, настроєм та станом героїв та функціонування субтитруванням. Барнум ділиться із Черіті, що йому байдуже на думку оточуючих і ніхто не завадить йому мріяти. Дані рядки герої співають досить швидко і тому, цей переклад ми вважаємо адекватним.

3. Оригінал, російськомовний переклад (субтитри) та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “This Is Me”:

- *But I won't let them break me down to dust.*

- *Но я не дам себя сломать, в грязь втоптать.*
- *Та я не дам їм зламати себе.*

Перекладач українського перекладу вирішив не перекласти “down to dust”. Проте російський переклад з точністю передав стан героїні, яка виконує пісню “This Is Me”. Тут вона порівнює вічні знуцання та негативні коментарі із брудом і рішуче захищає себе. Ці рядки звучать досить повільно, тому проблем із субтитруванням немає. Отже, вдалим перекладом ми вважаємо російськомовний.

Грамотичну трансформацію **об’єднання речень** перекладачі вживали не так часто, але деякі приклади є:

1. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Other Side”:
  - *And I don't want to take the ride*
I don't need to see the other side.
  - *И не поеду я смореть другую сторону.*

В цьому випадку перекладач доречно об’єднав речення тому, що пісня “The Other Side” є дуже швидкою і ритмічною. За допомогою такого вибору зберігся сенс рядків. В них один із героїв Філіп намагається показати Барнуму, що він цілком задоволений своїм життям і не хоче нічого змінювати, навіть дивитися в іншу сторону. Також, синхронізація тексту субтитрів із оригінальною доріжкою художнього фільму збереглася. Якщо б перекладач використав іншу трансформацію і зберіг риму, то субтитри не встигали за зображенням і піснею.

2. Оригінал та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “Never Enough”:
  - *Take my hand*
Will you share this with me?
  - *Візьми мою руку, щоб розділити цю мить зі мною.*

Переклад цього рядка із пісні “Never Enough”, в якій героїня співає про свої щирі почуття до коханого, можна вважати вдалим з боку субтитрів та

сенсу. Проте збереження питального речення було б більш доречно тому, що сенс рядка дещо порушений. За допомогою питального речення героїня просить дати відповідь свого коханого, щоб дізнатися чи взаємні ці почуття. А в перекладі за допомогою стверджувального речення, настрій героїні змінюється на впевнений. Крім цього, рима та ритмічність не збереглися.

Членування речень перекладачі використали також небагато раз. Розглянемо ці приклади нижче:

1. Оригінал та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні

“The Greatest Show”

- *Just surrender 'cause you feel*

the feeling taking over.

- *Здавайтеся!*

Це почуття заволодіє вам вами.

Цей рядок із пісні “The Greatest Show”, в якій описується майбутні події та «найвеличніше шоу» в цілому і яка закликає слухачів купити квиток, тобто «здатися» та насолоджуватися видовищним шоу із артистами шоу. Тому, цей переклад можна вважати вдалим. Перекладач зберіг сенс та передав настрій і рішучість, які властиві цій пісні.

2. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “This Is Me”:

- *I'm not scared to be seen*

I take no apologies, this is me.

- *Мне не страшно. Пусть смотрят всё . Это я.*

Пісню “This Is Me” виконує Летті Лутц, яка кожного дня зіштовхується із надмірними поглядами людей, негативними коментарями у свою сторону. За допомогою цієї пісні вона нарешті показує настільки вона та інші люди, які переживають схожі емоції, сильні особистості. Даний варіант перекладу за допомогою членування речень є вдалим. Збереглась необхідна рішучість та лаконічність.

Наступна граматична трансформація – це **синтаксичне уподібнення або дослівний переклад**. Найбільше прикладів з даною трансформацією в українськомовному перекладі.

1. Оригінал та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Greatest Show”:

- *Ladies and gents, this is the moment you've waited for.*
- *Леді та Джентльмени, це та мить, на яку ви чекали.*

Перекладач скопіював синтаксичну структуру оригіналу. В результаті, ми бачимо, що збереглося значення рядка і необхідний ритм. Положення субтитрів ідеально збіглося із аудіовізуальною доріжкою оригіналу художнього фільму. Отже, ми вважаємо, що цей переклад – адекватний як із перекладацької точки зору, так із технічної.

2. Оригінал та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Greatest Show”:

- *There's something breaking at the brick of every wall that's holding
All that you know.*
- *Щось трощить кожну стіну, котра тримає усе що ви знає.
Скажіть, чи хочете ви піти туди?*

У цих рядках автор намагається переконати слухачів завітати на шоу і переконатися в його величності тому, що шоу руйнує рамки звичного. Але перекладач використав синтаксичне уподібнення і переклав ці рядки дослівно. Сенс зберігся частково і рядки втратили риму. Проте субтитри синхронізувалися із зображенням.

3. Оригінал та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Greatest Show”:

- *It's everything you ever want.*
- *It's everything you ever need.*
- *And it's here right in front of you.*
- *This is where you wanna be.*

- *Це єдине, чого ви бажаєте.*
Це єдине, що вам потрібно.
І ось воно тут перед вами.
Ось, де вам хочеться бути.

Цей переклад показує, що перекладач зміг зберегти сенс, ритм, настрій цієї пісні і синхронізація субтитрів із звучанням оригіналу та картинкою. За допомогою цих рядків пісні “The Greatest Show” артисти намагаються заманити людей на своє шоу і запевняють, що це саме те, що їм зараз потрібно. Таким чином, ми вважаємо, що цей переклад є вдалим.

4. Оригінал та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “A million dreams”:

- *I close my eyes and I can see*
The world that's waiting up for me.
- *Я заплющую очі і бачу світ,*
що чекає на мене.

Перекладач повністю скопіював синтаксичну структуру, втративши риму, проте зберіг значення рядків пісні “A Million Dreams”. Тут головний герой Барнум співає про світ його мрій. Також не порушилася синхронізація субтитрів зі звучанням та зображення. Тому, можна зробити висновок, що цей переклад є вдалим частково.

5. Оригінал, російськомовний переклад (субтитри) та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “This Is Me”:

- *I know that there's a place for us.*
For we are glorious.
- *Я знаю в мире есть место для нас.*
Ведь мы прекрасны.
- *Я знаю, що є місце для нас.*
Бо ми прекрасні.

Розглянемо переклади рядків із пісні “This Is Me” детальніше. Перекладачі зберегли змістове значення, ритмічність. З точки зору

перекладу, можна вважати цей варіант вдалим. Якщо говорити про синхронізацію субтитрів, то тут також не виникло проблем. Ці рядки герої виконують у повільному темпі. У цілому, перекладач впоралися із своїм завданням.

6. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “This Is Me”:

- *I am brave, I am proof.*
I am who I'm meant to be,
This is me.
- *Я храбра, я отважна.*
Я так кем я хочу быть,
Это – я.

Аналізуючи цей переклад на російську мову, ми можемо побачити, що перекладач зберіг ритм та сенс, впорався із синхронізацією субтитрів. В цьому куплеті героїня впевнено перечислює свої сильні сторони та доводить своїм кривдникам, що вона така, яка є. В перекладі також простежується необхідний стан та настрій. Таким чином, ми можемо стверджувати, що даний переклад є вдалим і зрозумілим для аудиторії даного художнього фільму.

7. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Other Side”:

- *So thanks, but no.*
I think I'm good to go.
- *Тож дякую, але ні.*
Гадаю, я краще піду.

Ми вважаємо, що переклад цього рядка є адекватним. В пісні “The Other Side” Філіп рішуче відмовляється від угоди, яку йому пропонує Барнум. Перекладачу вдалося зберегти зміст, ритм та синхронізацію субтитрів із аудіовізуальною доріжкою цього художнього фільму.

8. Оригінал та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “Tightrope”:

- *Some people won't sail the sea
'Cause they're safer on land.*
- *Деякі люди не виходять у море,
Бо їм безпечніше на суходолі.*

Перекладач використав трансформацію дослівного перекладу і домогся адекватної передачі змісту, ритму та синхронізації субтитрів із зображенням та звучання оригінальної доріжки. Ці рядки із пісні “Tightrope”, яку виконує жінка головного героя, коли в черговий раз він відправився у подорож. Тут вона порівнює своє шалене життя із шоуменом та спокійне життя інших людей на «суходолі».

9. Оригінал та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “Tightrope”

- *Mountains and valleys, and all that will come in between.
Desert and ocean.
You pulled me in and together we're lost in a dream.*
- *Гори і долини і все що є між ними.
Пустеля і океан.
Ти затагнув мене і разом ми заблукали у мрії.*

У цих рядках пісні “Tightrope” Чаріті порівнює своє сімейне життя із мрією, в якій вони « заблукали ». Цей переклад на українську мову є доречним. Перекладач зберіг необхідний ритм, сенс та субтитри ідеально підходять до оригінальної доріжки фільму.

10. Оригінал та українськомовний переклад (субтитри) “Rewrite The Stars”:

- *So who can stop me if I decide
That you're my destiny?*
- *Тож, хто спинить мене,
Якщо я вирішу, що ти моя доля?*

В пісні “Rewrite The Stars” Філіп намагається переконати Енн, що у них є шанс на кохання, хоч вони із різних соціальних рівнів. Він відомий багатій, а вона темношкіра артистка шоу. Перекладач успішно передав суть без втрати ритму та синхронізації субтитрів із оригінальною аудіовізуальною доріжкою фільму.

Наступна граматична трансформація, яку використовували перекладачі російськомовних та українськомовних субтитрів – це **граматичні заміни**. Нижче ми розглянемо дані приклади:

1. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “This Is Me”:

- *And reach above the sun.*
We are warriors.
Yeah, that's what we'll become.
- *Дотянемося до сонця.*
Мы – воины.
Да, такими мы стали.

На цьому прикладі ми бачимо, що перекладач застосував заміну форми дієслова. В оригіналі використано майбутній час, а в перекладі – минулий. Однак цей вибір трансформації не можна назвати необхідним. Навпаки, такою заміною перекладач дещо спотворив значення. Нам здається, що краще зберегти майбутню форму дієслова – «Да, мы станем такими».

2. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) “Rewrite The Stars”:

- *So why don't we rewrite the stars?*
- *Так давай же перепишем судьбу.*

У даному прикладі перекладач змінив питальне речення на стверджувальне. У пісні “Rewrite The Stars” герої часто просять один у одного відповіді на питання стосовно їхнього кохання. Ми вважаємо, що ці питальні речення необхідно зберегти, щоб не втратити сенс властивий цій

пісні. Один із варіантів може бути такий: «То чому б нам не переписати долю?». Ця пісня є повільною, тому проблем із субтитрами немає.

3. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “Come Alive”:

- *But you can flip the switch
And brighten up your darkest days.*
- *Ты можешь сам одним щелчком
Расцветить самый мрачный день.*

Перекладач замінив множину оригіналу на однину в перекладі: days – день. Це ніяк не вплинуло на зміст, але зберегло ритм, який властивий оригіналу та правильний вихід субтитрів на екран.

4. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Greatest Show”:

- *Ladies and gents, this is the moment you've waited for.*
- *Дамы и господа настал тот самый долгожданный миг.*

В цьому перекладі відбулася заміна частин мови: дієслово “waited for” змінилося на прикметник «долгожданный». Ці рядки порівнюють шоу з довгоочікуваним моментом, який нарешті настав. З точки зору перекладу, збереглися всі необхідні складові адекватного перекладу з урахуванням технічної сторони субтитрування.

Остання граматична трансформація, до якої вдавалися перекладачі - це **перестановки**:

1. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Greatest Show”:

- *And buried in your bones
there's an ache that you can't ignore.*
- *Боль глубоко внутри,
которую нельзя не замечать.*

В даному прикладі перекладач почав речення зі слова «боль», яке в оригіналі стоїть в середині речення. За допомогою цього акцент на цьому

збільшився. У пісні “The Greatest Show” артисти цирку намагаються заманити людей на своє шоу всіма способами і один з них – це нагадати про біль, проблеми і переконати, що на їхньому шоу все це залишиться позаду. Ми вважаємо цей переклад вдалим тому, що збереглися всі складові адекватного перекладу з урахуванням функціонування субтитрів.

2. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “A Million Dreams”:

- *I don't care, I don't care,
so call me crazy.*
- *Называйте меня безумцем,
мне нет дела.*

Перекладач почав з речення, яке в оригіналі стоїть в кінці. Перший рядок даної пісні повільніший ніж другий. Тому, перекладач переставив їх місцями, щоб субтитри встигали за звуковою доріжкою. Цей переклад ми вважаємо адекватним тому, що частина цього куплету не втратила смислового значення.

3. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Other Side”:

- *Ain't in a cage, so I don't need to take the key.*
- *И мне не нужен ключ, вовсе не в клетке я.*

Російськомовні субтитри починаються з частини речення, яке в оригіналі знаходиться в кінці. В даних рядках пісні “To The Other Side” Філіп намагається переконати Барнума, що його життя не схоже на клітку. Ми можемо зробити висновок, що цей переклад є вдалим тому, що всі складові успішного перекладу збереглися.

4. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “Tightrope”:

- *But I follow you to the great unknown.*
- *В полную неизвестность иду за тобой.*

Перекладач переставив місцями частини речення даного рядка. У цих рядках пісні “Tightrope” Чаріті, дружина головного героя, запевняє його, що готова йти з ним до кінця у незнане. У перекладі зберігся зміст, ритм та синхронізація субтитрів із оригінальною доріжкою фільму.

2.2 Лексичні трансформації

У процесі перекладу на російську та українську мови перекладачі використовували **компенсації**. Розглянемо ці випадки детальніше:

1. Оригінал та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Greatest Show”:

- *Your fever dream,
can't you see it getting closer?*
- *Твої хворобливі сни стають реальністю,
хіба непомітно?*

В даному прикладі перекладач успішно компенсував втрату значення конструкції “can't you see...”, яку можна перекласти декількома способами. Однак зміст і ритм пісні збереглися, а субтитри вдало поєдналися із аудіовізуальною доріжкою кінофільму. Тому, можна вважати цей переклад адекватним.

2. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The other side”

- *Oh, damn! Can't you see
I'm doing fine?
I don't need to see the other side.*
- *Ты что не видишь ? У меня всё прекрасно.
и Бог с ней с, другой стороной!*

У цьому перекладі використовується «И Бог с ней...», що компенсує значення “Oh, damn!” на початку. За допомогою такого вибору, глядачам фільму зрозуміло, що мається на увазі. Ці рядки пісні “The other side” повинні передати глядачам настрій Філіпа, який дещо обурений з приводу угоди, яку йому пропонує Барнум. Отже, цей переклад є вдалим з перекладацької та технічної точки зору.

Наступна лексична трансформація, яка використовувалась під час перекладу – це **конкретизація**:

1. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Other Side”:

- *I'll take you to the other side.*
- *Я покажу тебе другу сторону жизни.*

В цьому перекладі перекладач вирішив конкретизувати, яку «іншу сторону» хоче показати Барнум Філіпу. Ми вважаємо, що такий вибір є досить вдалим. В результаті перекладу збереглися зміст, ритм та синхронізація субтитрів із оригінальною аудіовізуальною доріжкою.

2. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “From Now On”:

- *For years and years*
I chased their cheers.
- *Год за годом*
Я гнался за признанием толпы.

Тут перекладач вдало конкретизує значення слова “cheers” і “their”. У цих рядках пісні “From Now On” герой зізнається, що втратив контроль і даремно гнався за визнанням. Отже, цей переклад ми вважаємо вдалим з перекладацького та технічного аспектів.

Така лексична трансформація як **генералізація** також зустрічається у перекладах пісень російською та українською мовами:

1. Оригінал та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Other Side”:

- *And I can cut you free
Out of the drudgery
And walls you keep in.*
- *Я звільню тебе від одноманітності
і стін, що стримують тебе.*

В оригіналі вживається слово “drudgery”, яке дослівно перекладається як «важка, нудна робота». У перекладі використано слово з ширшим значенням – «одноманітності». У цих рядках пісні “The Other Side” Барнум перераховує всі плюси їхньої можливої співпраці Філіпу. В цілому, цей переклад є вдалим.

2. Оригінал, російськомовний переклад (субтитри) та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Other Side”:

- *And we don't pick up peanut shells.
I'll have to leave that up to you.*
- *Мы не размениваемся на шелуху.
Предоставляю это тебе.*
- *Ми не підбираємо недоїдки.
Тому – залишаю це тобі.*

Перекладачі використали ширше значення для “peanut shells” – «шелуху» та «недоїдки». Однак краще було б зберегти значення і використати в перекладі слово «арахіс». В одному із діалогів одні дівчата, які належали до вищого суспільства, образили доньку Барнума, коли вона підійшла до них і сказали:

- *Ew, something does smell.*
- *I know what it is. Peanuts.*

Арахіс відразу асоціювався із цирком тому, що слонів готували саме ним. Деякі мешканці міста вважали Барнума брехуном та називали його шоу цирком.

У цьому рядку Філіп має на увазі, що він не збирається працювати з циркачами та підбирати «шкаралупи арахісу». Проте субтитри встигали за

звуком і візуальним рядом кінофільму. Тому, ми вважаємо дані переклади частково вдалимими.

Остання лексична трансформація, яку ми розглянемо – це **модуляція або смисловий розвиток**. Перекладачі часто вдавалися до цієї трансформації в процесі перекладу. Приклади наведені нижче:

1. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Great Show”:

- *There's something breaking at the brick of every wall it's holding
All that you know.*
- *Обрушиться всё,
что казалось вам вечным.*

За допомогою цих рядків у пісні “The Greatest Show” артисти шоу намагаються вмовити жителів міста завітати до них і зрівнюють своє шоу з силою, яка здатна зруйнувати їхні стереотипи щодо подібних вистав. Перекладач вміло передав суть оригіналу, із субтитрами також не виникло проблем тому, що ця пісня швидка та ритмічна.

2. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “ A Million Dreams”:

- *A vision of the one I see.
A million dreams is all it's gonna take.*
- *Я вижу его так ясно.
Надо лишь научиться много-много мечтать.*

Пісню “A Million Dreams” співають герої Барнум та Черіті, які діляться один з одним світом, який вони бачать у своїх мріях. Перекладач успішно передав стан героїв та зміст. Крім цього, субтитри ідеально встигали за оригінально аудіовізуальною доріжкою.

3. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “This Is Me”:

- *I'm not a stranger to the dark.*
Hide away, they say
'Cause we don't want your broken parts
- *Тьма мне знакома.*
Прячься - мне твердят,
Нам не нужны твои увечья.

Цю пісню виконує Летті, артистка шоу, яку часто ображали через її зовнішній вигляд. Через ці рядки вона знайомить глядача зі своїм гірким досвідом, що їй часто доводилось ховатися. Ми вважаємо, що цей переклад вдалий. Він не тільки зберіг сенс та стан героїні, а й синхронізацію субтитрів із оригіналом даного художнього фільму.

4. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “This Is Me”:

- *When the sharpest words wanna cut me down*
I'm gonna send a flood, gonna drown them out.
- *Пусть только злобными словами меня тронут.*
Я так отвечу, все они утонут.

У цих рядках пісні відчувається сила і відчайдушність героїні, яка більше не дозволить себе ображати. Перекладач ідеально передав стан, настрій пісні та риму. Субтитрування також синхронізувалося із оригінальним звуком та зображенням.

5. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “This Is Me”:

- *Another round of bullets hits my skin.*
Well, fire away 'cause today
I won't let the shame sink in.
- *Я опять под обстрелом недобрых глаз.*
Валяйте, стреляйте.
Ни капли стыда больше нет во мне.

В даному прикладі ми бачимо, що перекладач повністю змінив синтаксичну структуру. Такий варіант можна вважати вдалим. У цих рядках пісні глядачам героїня розказує свої переживання і порівнює образливі слова із пулями. Перекладач не порушив смислового значення, субтитри встигали за аудіовізуальною доріжкою оригіналу.

6. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Other Side”:

- *And if it's crazy,*
Live a little crazy.
- *Ну да слегка безумно, что с того?*

Перекладач повністю змінив речення на питальне. У цих рядках пісні “The Other Side” Барнум пропонує Філіпу стати партнерами і погоджується, що це трохи божевільно і все ж таки намагається вмовити. Перекладач не зберіг необхідну інтонацію і настрій. Проте ці рядки герой співає дуже швидко і така модуляція є виправданою для збереження синхронізації субтитрів із оригіналом фільму. Отже, ми вважаємо цей переклад російською мовою частково вдалим.

7. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Other Side”:

- *Well I hate to tell you, but it just won't happen.*
- *Но, нет, увы, ответ мой будет нет.*

Даний приклад є досить вдалим. Перекладач зберіг необхідний впевнений настрій, який притаманний Філіпу у пісні “The Other Side”. З технічної сторони, субтитри ідеально підішли до оригінальної доріжки цього художнього фільму.

8. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Other Side”:

- *Disgraced and disowned,*
Another one of the clowns.
- *Опозоренный клоун,*

что может быть хуже.

В цьому рядку Філіп доводить Барнуму, що він буде просто ще одним клоуном. Перекладач вдало змінив структуру, щоб зберегти зміст, інтонацію героя та читабельність російськомовних субтитрів на фоні оригіналу стрічки.

9. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “From Now On”:

- *But when I stop
And see you here.
I remember who all this was for.*
- *Но стоило замедлить бег
и рядом разглядеть тебя.
Как стало ясно мне
я в гонке тратил время зря.*

Перекладач використав дані модуляції і зберіг не тільки смисл, а риму, ритм і синхронізацію субтитрів із оригінал фільму. У цих рядках пісні “From Now On” Барнум зізнається, що заправся у шоумена і зрозумів свою помилку. Отже, цей переклад можна назвати вдалим, згідно з усіма аспектами адекватного перекладу пісень.

10. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “Come Alive”:

- *'Cause you're just a dead man walking.
Think of that your only option.*
- *Ты - просто ходячий мертвец.
Поверь мне - это не ответ,
считать, что вариантов нет.*

Перекладач використав модуляцію, щоб зберегти риму, ритм та сенс цих рядків пісні “Come Alive”. Тут Барнум порівнює жителів свого міста із живими трупами, які не хочуть це змінити. Ці рядки виконуються ритмічно, але субтитри встигають за аудіовізуальною доріжкою оригіналу.

2.3 Комплексні, або лексико-граматичні трансформації

Трансформація **антонімічного перекладу** вживається в перекладах піснях даного художнього фільму:

1. Оригінал, російськомовний переклад (субтитри) та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “ A Million Dreams ”:

- *A million dreams are keeping me awake.*
- *Мечты роятся и уснуть мне не дают.*
- *Мільйон мрій не дає мені заснути.*

Перекладач використав дану трансформацію і ми вважаємо її доречною. Це єдиний спосіб, щоб зберегти всі елементи адекватного перекладу з урахування субтитрування. У переклад на російську мову також можна знайти трансформацію додавання: «роятся и уснуть». Отже, перекладачі впоралися із своїм завданням.

2. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “ Never Enough ”:

- *Let it stay this way.*
Can't let this moment end.
- *Пусть будет так всегда*
и этот миг продлится вечно.

Даний варіант перекладу цього рядка пісні “Never Enough” є вдалим тому, що зміст перекладу підкреслює бажання героїні залишатися якомога довше з коханою людиною. Крім цього, субтитри ідеально поєдналися із зображенням та звуком оригіналу кінофільму.

3. Оригінал, російськомовний переклад (субтитри) та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “ Never Enough”:

- *All the stars we steal from the night sky*

Will never be enough

Never be enough

For me.

- *Всех звёзд, что мы украли*

Всегда будет мало

Будет мало

Для меня.

- *Усіх зірок що ми вкрали з неба*

Завжди буде мало

Буде мало

Для мене.

Ці переклади на російську та українську мови є єдиним вдалим варіантом. Дані рядки пісні “Never enough” повторюються безліч разів. Так героїня підкреслює, що їхнє кохання більше і прекрасніше ніж будь-що, навіть мільйон зірок – це не так вже й багато. Тому, ми вважаємо використання антонімічного перекладу цілком виправданим.

4. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “Rewrite The Stars”:

- *You're going to wake up and see that it was hopeless after all.*

- *Проснёшься ты и увидишь, что надежды нет.*

Ми вважаємо, що цей переклад – адекватний. У цих рядках із пісні “Rewrite the stars” Енн відмовляється вірити, що у неї та Філіпа щось вийде тому, що вони з різних прошарків суспільства. Переклад не тільки зберіг смислове значення, а й ритм і синхронізацію субтитрів із оригінальною доріжкою фільму.

Експлікація (описовий переклад) вживалася, щоб передати ідіоми оригіналу на російську та українські мови. Розглянемо декілька прикладів:

1. Оригінал та російськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “The Other Side”:

- *Now is this really how you like to spend your days?*

- *Итак ты намерен всю жизнь прожить?*

У цих рядках Барнум намагається усіма способами переконати Філіпа приєднатися до нього та осудливо запитує про наміри на життя. Ідіому *spend one's days* перекладач переклав за допомогою описового методу через відсутність еквівалента в російській мові. Переклад можна назвати вдалим, адже збереглися настрої героя, ритм пісні та читабельність субтитрів.

2. Оригінал та українськомовний переклад (субтитри) рядків пісні “*Rewrite The Stars*”:

- *No one can say what we get to be.*

So why don't we rewrite the stars.

- *Ніхто не скаже ким ми маємо бути.*

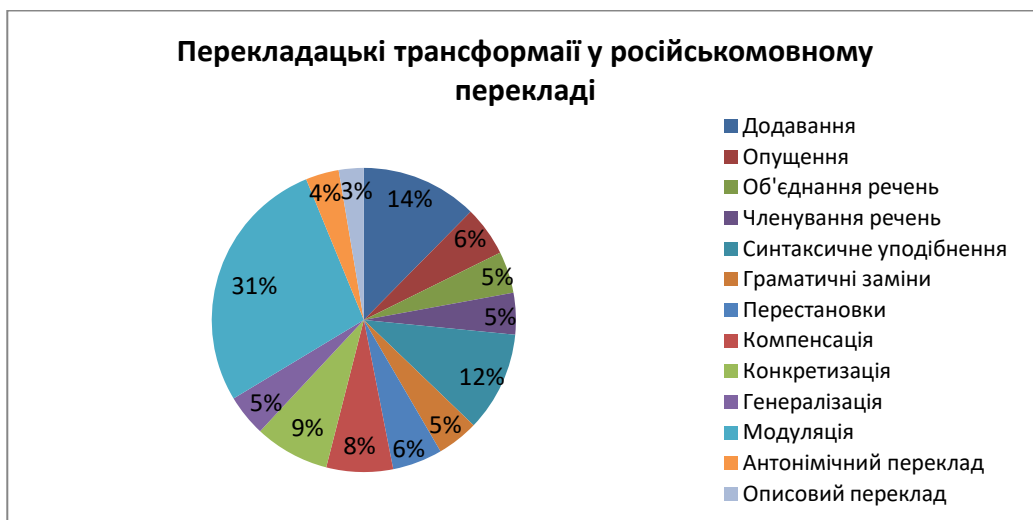
То чому б не змінити нашу долю.

У пісні “*Rewrite The Stars*” герої не сперечаються з приводу своїх стосунків. Філіп намагається запевнити Енн, що їм ніхто не завадить і треба спробувати змінити свою долю. Щоб перекласти ідіому *to rewrite the stars*, перекладач застосував прийом експлікації. Цей переклад можна вважати вдалим і зрозумілим глядач кінофільму.

У роботі було використано більше перекладу пісень російською мовою тому, що вони різноманітніші. В українському перекладі більшість рядків пісень були перекладені за допомогою синтаксичного уподібнення. Проаналізувавши способи перекладів пісень із вибраного художнього фільму, ми можемо визначити домінуючу перекладацьку трансформацію окремо для російської та української мов.

Рисунок 2.1

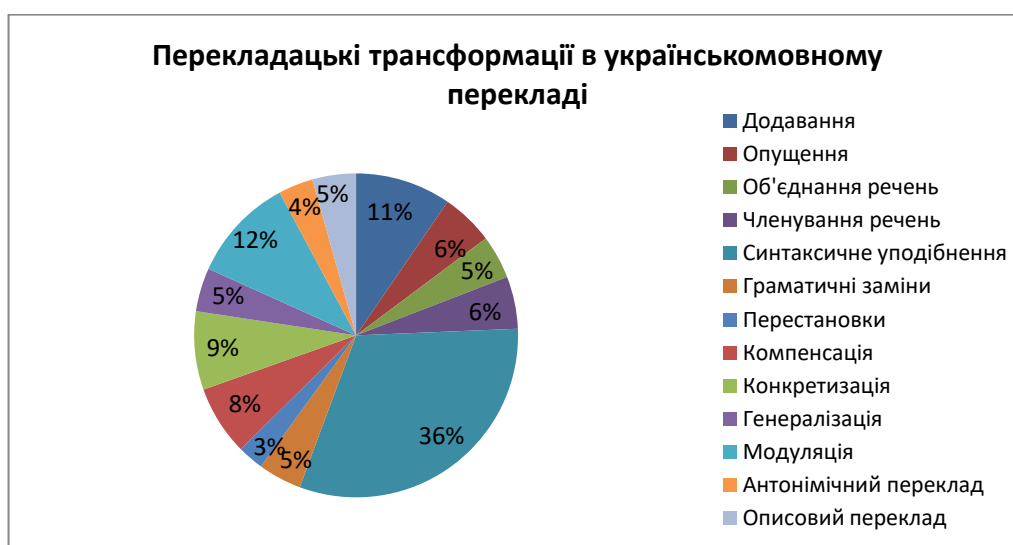
Відсоткове співвідношення перекладацьких трансформацій, використаних у російськомовному перекладі

Таким чином, виконаний аналіз доводить, що в перекладі російською мовою найбільше вжито таку трансформацію, як модуляція. За допомогою цієї трансформації у перекладачів є змога зберегти образність, змістову складову оригіналу. З точки зору пісень у художніх фільмах, даний прийому допоміг зберегти риму, ритм та необхідний стан героїв у перекладі на російську мову.

Рисунок 2.2

Відсоткове співвідношення перекладацьких трансформацій, використаних в українськомовному перекладі

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що в перекладі на українську мову найбільше було вжито трансформацію синтаксичного уподібнення. Даний тип перекладацького методу не вважається правильним для літературного перекладу пісень. Проте ми з'ясували, що субтитрування має обмежений час дії на екрані, тому перекладач вирішив перекладати більшість пісень дослівно, щоб зберегти важливу синхронізацію українськомовних субтитрів із оригінальним звуком та зображенням даного художнього фільму.

ВИСНОВКИ

На сьогоднішній день кінопереклад є надзвичайно популярним і складним видом перекладацької діяльності. Кінопереклад переносить фільм в інше культурно-історичне середовище. Саме проблеми відтворення кінотекстів для іншомовної, іншокультурної аудиторії є одними з найактуальніших проблем теорії та практики перекладу. На відміну від інших перекладних текстів він має свої особливості: кінотекст обмежений часовими рамками звучання, розрахований на миттєве сприйняття, тому повинен бути максимально інформативним і зрозумілим глядачам, а також супроводжується відеорядом, який і передбачає вибір можливих варіантів перекладу. У процесі кіноперекладу потрібно враховувати особливості, зумовлені власне мовою кіно, а також необхідність дотримуватись критеріїв художнього перекладу. Одним із найважливіших питань, що виникають при вивченні проблеми перекладу фільмів є поєднання адекватно відтвореної, зрозумілої для іншомовного реципієнта інформації зі збереженням режисерського бачення світу.

Вивчення перекладу пісень у художніх фільмах показало, що даний тип перекладу має свої особливості та труднощі. Перед перекладачем постає важке завдання стосовно передачі змісту пісенного тексту і збереження ритму, рими, настрою та образності пісні. Ми виявили, що є декілька способів перекладу пісні, залежно від її місця у кінопродукті. Проаналізувавши наукові роботи різних дослідників, ми можемо виділити два варіанти перекладу: художній(літературний) та дослівний. Літературний переклад пісенного тексту є набагато складнішим, адже перекладач повинен повторити оригінальний процес створення пісні, задум автора та тон пісні.

Як свідчать результати проведеного аналізу українськомовних та російськомовних перекладів пісень на прикладі художнього фільму “The Greatest Showman”, перекладачі вдавалися до різних перекладацьких

прийомів та трансформацій. Крім збереження усіх елементів адекватного перекладу, їм довелося враховувати особливості субтитрування, яке має часове обмеження знаходження на екрані. У цілому, переклад даних пісень є вдалим.

У представленій науковій розвідці були детально розглянуті класифікації перекладацьких трансформацій за В. Н. Комісаровим та спільно працею Серова А. Б. і Шевніна Н. В.

Ми встановили, що у російськомовному перекладі найбільш вживаною стала трансформація модуляції, а в українськомовному – синтаксичне уподібнення.

Найменш розповсюдженими засобами перекладу російською мовою виявився описовий переклад, членування речень, об'єднання речень та генералізація. У випадку українськомовного перекладу – антонімічний переклад, модуляція та перестановки.

У процесі дослідження було з'ясовано, що запорука успішного та адекватного перекладу пісенного тексту у художніх фільмах є збереження не тільки національного й авторського поетичного мислення, рими, ритму з урахуванням особливостями форми вірша, а й дотримання правил вибраного виду кіноперекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аванесян А. А. Чернова А. В. До проблем кіноперекладу як виду художнього перекладу. URL : http://confcontact.com/2013_04_17/30_Chernova.htm (дата звернення: 19.08.2021).
2. Бондарчук Л. С. Про «внутрішню кухню» українського кіноперекладу. *Дзеркало тижня*. Львів, 2008. № 8. С. 22-25.
3. Бідасюк Н. В. Проблема перекладу пісень у кінофільмах. *Філологічний дискурс*. Дніпро, 2017. №5. С 189-192.
4. Горшкова В. Е. Теоретические основы процессоориентированного подхода к переводу кинодиалога : на материале современного французского кино : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.05. Иркутск, 2006. 156 с.
5. Горшкова В. Е. Перевод в кино. Иркутск : Г67 ИГЛУ, 2006. 190 с.
6. Дубовий К. В. Помилки і втрати у закадровому перекладі художнього фільму. *«Філологічні трактати»*. Тернопіль, 2015. №3. С. 33-38.
7. Ефремова М. А., Слышкин Г. Г. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа). Москва : Водолей Publishers, 2004. 153 с.
8. Журавель Т. В. Кінопереклад як вид аудіовізуального перекладу і його становлення в Україні та світі. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки (мовознавство)»*. Дніпро, 2018. № 10. С. 35-38.
9. Иванова Е. Б. Интертекстуальные связи в художественных фильмах: Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 15.10.03. Волгоград, 2004. 16 с.
10. Козак Б. Т. Особливості художнього перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Острог, 2015. №51. С. 221-223.

11. Козуляев А. Аудиовизуальный полисемантический перевод как особая форма переводческой деятельности. Обучение данному виду перевода. URL : <http://www.russiantranslators.ru/about/editorial/audiovizualnyeperevod/> (дата звернення: 16.08.2021).
12. Колодій Б. М., Яровенко К. О. Етнолінгвістичні особливості перекладу англomовних кінотекстів українською мовою (на матеріалі кінотрічок "Scarface" та "Gangs of New York"). URL : <http://docplayer.net/53268667-Etnolingvistichni-osoblivosti-perekladu-anglomovnih-kinotekstiv-ukrayinskoju-movoyu-na-materiali-kinostrichok-scarface-ta-gangs-of-new-york.html> (дата звернення: 16.08.2021).
13. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. М.: Высшая школа, 2002. 157 с.
14. Конкульовський В. В. До проблеми перекладацьких трансформацій у кінотекстах комедійного жанру. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Сер. : Філологічна*. Острог, 2012. №25. С. 62-64.
15. Красникова Е. Н. Особенности перевода в продукции киноиндустрии. *Университетские чтения*. Пятигорск, 2013. №15. С. 4-8.
16. Кривонос Я. В. Нормативні проблеми українського перекладу американської кінопродукції. *Лінгвістика*. Київ, 2010. № 21. С. 176–182.
17. Кропінова Т. В. Переклад кінотексту: специфіка кінотексту як перекладацького об'єкта. *Теорія і практика перекладу*. Миколаїв, 2009. № 6. С. 407-411.
18. Кузенко Г. М. Кінопереклад як особливий вид художнього перекладу (на матеріалі англійської мови). *Одеський лінгвістичний вісник*. Одеса, 2017. №9. 5с.
19. Кузьмичев С. А. Перевод кинофильмов как отдельный вид перевода. *Вестник МГЛУ. Москва*, 2012. С. 140-149.

20. Кулікова А. Є. Дублювання як один з основних видів аудіовізуального перекладу: недоліки та переваги. *Мова і культура*. Житомир, 2010. №12. С. 70-74.
21. Кулинич Г. Г. Про переклади текстів вокальних творів. URL : <http://www.kulturamovu.univ.ua//KM/Magazine11-7> (дата звернення: 16.08.2021).
22. Кухаренко В. А. Интерпретация текста: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2103 «Иностр. яз.». Москва : Просвещение, 1988. 192 с.
23. Лощенова І. Ф., Нікішина В. В. перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності перекладу. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. Ніжин, 2014. Книга 3. 105с.
24. Лавриненко І. Н. Язык кино в аспекте диахронии. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. Харків, 2016. № 83. С. 23–27.
25. Малык В. М., Белько Е. В. Специфика киноперевода с английского языка на русский. *Вестник Белорусского государственного университета*. Минск, 2015. №11. С. 11-14.
26. Наговицына І. А. О влиянии внешних условий переводческого процесса на качество переводной аудиовизуальной продукции. *Вестник Удмуртского университета*. Ижевск, 2014. № 2. С. 23-29.
27. Некряч Т. Є., Чала Ю. П. Переклад і культура. Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. *Збірник наукових праць Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Київ, 2004. № 4. С. 32-37.
28. Прокопенко О. Особливості та проблеми перекладу англійської пісні українськими відеоблогерами. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. Одеса, 2020. № 31. С. 9-18. URL : <https://www.lingstud.od.ua/archive/2020/31/1.pdf> (дата звернення: 22.07.2021).

29. Радецька С. В., Каліщак Т. Т. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки*. Ніжин, 2016. Кн. 2. С. 81-84.
30. Серов А. Б., Шевнин Н. В. *Теория и практика перевода*. Москва: Элиста, 1989. 195 с.
31. Софієнко І. В. Становлення кіно-перекладу в Україні. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ, 2014. №50 С. 401-405. URL : http://nbuv.gov.ua/UJR/Mi_2014_50259(дата звернення: 22.07.2021).
32. Черноватий Л. М. *Методика викладання перекладу як соціальності*. Вінниця: Нова Книга, 2013. 127 с.
33. Шепель Ю. О. Вимоги до перекладу художнього тексту як засобу міжкультурної комунікації. URL : https://www.academia.edu/40065224/вимоги_до_перекладу_художнього_тексту_ (дата звернення: 22.07.2021).
34. Щербакова О. М. До проблеми українського перекладу американської кінопродукції. URL : <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/> (дата звернення: 22.07.2021).
35. Anderman G, Diaz-Cintas J. *Audiovisual Translation Language Transfer on Screen*. London : Imperial College London, 2009. 250 p.
36. Cintas J. D. *Introduction. The Didactics of Audiovisual Translation*. New York : John Benjamins Publishing, 2008. 157 p.
37. Cronin M. *Translation goes to the Movies*. New York : Routledge, 2009. 164 p.
38. Diaz-Cintas J. *New Trends in Audiovisual Translation*. London : Multilingual Matters, 2009. 288 p.
39. Dries J. *Breaking Eastern European Barriers*. Chicago : Joshua Tree Publishing, 1995. 386 p.
40. Francis R. J. *Poetry Translating as Expert Action*. Amsterdam : John Benjamins, 2011. 227p.
41. Gambier Y. *Screen Translation : Special Issue of the Translator*. London : Routledge, 2016. 224 p.

42. Georgakopoulou P. Subtitling for the DVD industry. *Audiovisual translation : language transfer on Screen*. Basingstoke, 2009. P. 21 – 35.
43. Janecova E. “Teaching Audiovisual Translation : Theory and Practice in the Twenty-first Century” *Çankaya University Journal of Humanities and Social Sciences*. Çankaya, 2012. P. 17–29.
44. Hervey S. and Higgins I. Thinking translation – A course in translation method : French-English. London : Routledge, 2012. 200 p.
45. Kozloff S. Overhearing Film Dialogue. Los Angeles : University of California Press, 2000. 332 p.
46. Luyken G. M., Reid H. Overcoming Language Barriers in Television : Dubbing and Subtitling for the European Audience (EIM Media Monographs). New York, 1991. 232 p.
47. Orero P. Topics in Audiovisual Translation. Barcelona : Benjamins Translation Library, 2004. 227 p.
48. Pettit Z. Connecting Cultures : Cultural Transfer in Subtitling and Dubbing. *New Trends in Audiovisual Translation*. Toronto : Multilingual Matters, 2009. 186 p.
49. Szarkowska A. The Power of Film Translation. URL : <http://www.translation-directory.com/article1223> (accessed: 26.07.2021).
50. Serban A. Introduction to Audiovisual Translation. New York : Peter Lang, 2014. 145 p

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

51. Collins Online Dictionary. URL : <https://www.collinsdictionary.com/> (accessed: 14.09.2021).
52. Cambridge Dictionary. URL : <https://dictionary.cambridge.org/> (accessed: 13.09.2021).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

53. Найвеличніший шоумен. URL : <https://kinoukr.com/3028-nayvelychnishyy-shoumen.html> (дата звернення: 13.09.2021).
54. The Greatest Showman. URL : <https://english-films.org/biography/4054-velichayshiy-shoumen-the-greatest-showman-2017-hd-720-ru-eng.html> (accessed: 13.09.2021).

SUMMARY

The presented paper addresses the literary translation of songs in the context of audiovisual material based on the film “The Greatest Showman”.

The object of the work is the original of the songs in the film (Source Material) “The Greatest Showman” and their translation (Target Material).

The main aim of the paper is to pinpoint the translation techniques of English-Russian and English-Ukrainian translation.

The main goal shaped the accomplishment of the following objectives:

- profound analysis of the film translation, including its types and features
- studying the theory of the literary translation
- investigation of translation techniques of represented audiovisual materials

The two most common translation methods of songs in the film “The Greatest Showman” are modulation and syntactic assimilation (word-based translation). Specification and logical/idea development are most typical lexical translation techniques, while lexico-grammatical transformations (descriptive and antonymous translation) are less common.

The scientific novelty of the presented research lies in the innovative complex exploration of the ways and methods of translating songs, based on the new material of the film “The Greatest Showman”, that has not previously been in the spotlight of translation research.

Key-words: *translation transformation, literary translation, audiovisual translation, subtitling, “The Greatest Showman”*

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Батажок Руслана Ігорівна, студентка 2 курсу магістратури, заочної форми навчання факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма переклад (англійський), адреса електронної пошти batazhok1@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Переклад пісень з англійської мови українською та російською (на матеріалі художнього фільму “The Greatest Showman”)»

відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ(студент) _____